

Els encontorns de Burriac , s'hi ubiquen els 3 establiments ibèrics , les 4 necròpolis i els 2 santuaris documentats en aquest territori. També s'hi troben 4 dels 6 camps de sitges que hi ha a la zona. Uns altres 3 establiments ibèrics, el Pla dels Matxos, Camí de la Mina i Agell de Dalt , es troben una mica més allunyats de Burriac i tant les àrees d'explotació del territori (mapa 26), com les anàlisis de visibilitat (mapa 17) els exclouen de l'àrea més directament dominada pel poblat. Els Pla dels Matxos, a més, situat entre Burriac i el turó Gros de Séllecs, resta dins la zona de visibilitat d'aquest darrer (mapa 19). Es configuren, doncs, com un segon cinturó de jaciments a l'entorn de Burriac i devien tenir-hi una vinculació menys directa, sobretot el Pla del Matxos.

Així mateix, s'ha documentat un abocador (amb indicis d'un magatzem i prop d'un possible ancoratge ibèric) Can Vilà, a la plana i a aproximadament 1'5 km del poblat de la Cadira del Bisbe. Visible com era des del poblat, i a una distància de poc més d'una hora de camí (com palesen els mapes corresponents a la visibilitat des de la Cadira del Bisbe (mapa 18) i a les àrees d'explotació del territori del mapa 26), és ben possible que hi estigués relacionat en alguna mesura.

De la mateixa manera, les anàlisis de visibilitat i l'àrea d'explotació del territori, vinculen el camps de sitges d'Entre Can Teixidó i la Serreta, prop de la costa i de la riera d'Alella, al Turó de Montgat.(mapes 9 i 22)

Finalment, hi ha alguns assentaments que no presenten cap vinculació amb poblats. Als vessants litorals de les muntanyes, al nord de la riera d'Argentona, hi ha un segon camp de sitges (Torrent de les Piques) i, a aproximadament 1 km de distància, un abocador (Camí de Vista Alegre). L'escassa distància entre aquests restes i el fet que es trobin dins la mateixa àrea d'explotació del territori (mapa 26) fa molt versemblant que corresponguin al mateix assentament.. Un darrer camp de sitges, amortitzades amb materials que indiquen la presència d'un forn ibèric, (Can Jordi) s'ubicà prop de la costa, a l'actual terme municipal de Caldes d'Estrac.

Així doncs, se'ns dibuixa un poblament ibèric bàsicament concentrat en poblats i en assentaments als seus encontors. Aquest assentaments vinculables als poblats corresponen a una àmplia tipologia: santuaris, establiments rurals o possibles hàbitats, necròpolis, i a assentaments relacionables amb activitats productives: l'emmagatzematge (camps de sitges) i la fabricació de ceràmica (abocadors).

D'altra banda, trobem migrats assentaments dispersos no relacionables amb els poblats, i en àrees de vessant o costaneres. Es tracta, exclusivament, de centres dedicats a activitats terrissaires. Podem pensar, com acabem d'apuntar, que comptem amb dos centres terrissaires, que també inclou en camps de sitges per a l'abastiment dels seus habitants: el testimoni per l'abocador del Camí de Vista Alegre i el camp de sitges del Torrent de les Piques, i Can Jordi (un camp de sitges amb materials d'abocador).

Per tant, s'esbossa un model de poblament que, si bé inclou hàbitats desvinculats dels poblats i lligats a centres amb unes funcions molts especialitzades, no sembla comptar amb granges disperses. Tanmateix, no es pot descartar que allò que documentem en aquest jaciments fossin només elements industrials i d'emmagatzematge d'establiments rurals pròpiament dits.

Si, a banda d'aquests jaciments, també prenguéssim en consideració els punts amb troballes de ceràmica, el panorama es matisaria i es definiria un paisatge mixt.

Cal tenir en compte que molts dels punts on s'ha localitzat ceràmica es troben prop de jaciments testimoniats per estructures i, per tant, és versemblant que en formin part. Altres es troben a l'entorn de poblats, de manera que subratllen el paisatge que descriures.

Tanmateix, comptem amb cinc punts que - per raó de la seva llunyania respecte a jaciments ben definits com a tals, corroborada per les anàlisis d'àrees d'explotació del territori (mapes 25 i 26) - sí que podrien constituir altres assentaments dispersos. En podem veure: tres de vessant, al nord de la riera d'Alella (Can Llinàs, a Alella i Vinya del Sr. Mas, a Teià) i a l'actual terme de Mataró (Els Vidals) i dos en cotes més elevades (Can Rabassa i Colldeforns, Vallromanes).

Finalment, si prenguéssim en consideració els jaciments de cronologia indefinida entre les èpoques ibèriques i republicana, el paisatge canviaria radicalment i apareixeria dominat pel poblament dispers (mapes 6 i 7). Però, la indefinició cronològica i el fet que la majoria d'aquest assentaments corresponguin únicament a troballes ceràmiques - i per tant, sigui fins i tot qüestionable el número de jaciments - fan que no resulti gens objectiu prendre en consideració aquesta darrera possibilitat. Tanmateix, no cal descartar que algunes d'aquestes troballes constituïssin, efectivament, poblament ibèric dispers i que no s'hi hagin trobat materials que permetin definir-los com a tals a causa d'un tarannà molt humil, sense cabuda per a les ceràmiques d'importació.

En conclusió, les dades arqueològiques proven l'existència de poblament concentrat en poblats i als seus encontorns i d'estructures més allunyades de l'àrea immediata dels poblats que podem relacionar amb activitats industrials.

Prevosti (1981a, 269 i 1981b, 541) ja havia arribat a la conclusió que el tipus de poblament que imperava a la Laietània ibèrica era el concentrat a l'entorn de poblats, tot i que hi podia haver alguna casa de camp independent. Un treball recent (GARCIA-MARTIN-CELA, 2000, 30-31) també dibuixa un paisatge ibèric per al territori d'*Iluro* estructurat amb poblament concentrat en poblats i els seus encontorns.

En canvi, Olesti (1995 i 2000, 56-57) pensa que, al Maresme, l'hàbitat en *oppida* no fou l'únic sinó que també hi havia nuclis rurals de funcionalitat diversa que demostrin una ocupació més ambiciosa del territori. Com hem fet palès, les dades arqueològiques no evidencien aquesta darrera possibilitat. Tanmateix, el gran número d'establiments amb poca definició cronològica, no permet descartar-la.

DINÀMICA DEL PAISATGE.

Ebossada l'estructura de poblament que pogué tenir el món ibèric laietà, cal preguntar-nos ara quina era la seva dinàmica, el funcionament d'aquesta societat, com es relacionaven els assentaments entre ells i amb els recursos que els lliurava el territori.

El control del territori

La societat ibèrica sembla haver planificat acuradament l'ordenació del poblament amb vista a atènyer un exhaustiu control del seu territori. Aquest control devia portar-se a terme amb objectiu de defensar persones i bens agrícoles: camps de conreu i zones d'emmagatzematge.

Així ho posen de manifest, les anàlisis de visibilitat des dels diferents poblats que tot seguit passen a exposar.

Aquestes anàlisis han estat efectuades partint de la premissa que des de cada un dels poblats es pogués observar el territori des de 6 metres sobre el nivell superficial, bé perquè comptessin amb torres de defensa (en alguns casos documentades), bé perquè, en cas contrari, havia de ser possible accedir al capdamunt de la muralla (documentada en bona part dels poblats) o sobre estructures peribles.

També cal remarcar que les visibilitats han estat calculades prenent en consideració la topografia de les dues àrees d'estudi i el seu entorn immediat independentment. Així doncs, és possible que des de cada assentament es pogués abastar una àrea més àmplia del que descriurem.

Ubiquem-nos en primer lloc al territori de *Baetulo*:

El Turó d'en Boscà té visibilitat (mapa 8) sobre tota la franja costanera, des del sud de la desembocadura del Besòs fins a l'actual terme de Vilassar de Mar, llevat de l'àrea que hi ha a banda i banda del Turó de Montgat. Així doncs, exerceix com a punt de control marítim i fluvial.

També controla la plana que s'estén des de les immediacions del poblat a la costa, una zona fèrtil que devia estar destinada a l'explotació agrícola. A més, té visibilitat sobre el vessant oest d'algunes muntanyes costaneres de la Serralada Litoral.

Des del Turó d'en Boscà es podien veure els poblats de Puig Castellar i de Les Maleses. Amb el primer manté relacions d'intervisibilitat, mentre que amb el segon la visibilitat és unilateral.

Alhora, es visualitzava l'establiment ibèric del Torrent de les Bruixes. Aquest establiment i el veí Can Calvet, que podrien haver format part d'un mateix establiment rural, tenen una àrea d'explotació del territori independent dels poblats, tot i que s'inclouen dins del polígon de Thiessen de Puig Castellar (mapa 20); la plana dels immediats encontorns d'aquests hàbitats no és visible des de cap dels poblats propers (Turó d'en Boscà i Puig Castellar); i presenten sitges i possibles estructures defensives, indicatives de certa autonomia respecte dels poblats. D'altra banda, la franja visible dels del Turó d'en Boscà que afecta aquest assentament comença al cim del turó on es troba Puig Castellar, s'estén pel seu vessant est i arriba a la plana, on s'acaba coincidint amb el Torrent de les Bruixes i sense arribar a Can Calvet.

Per tot això, podria tractar-se d'una visibilitat subsidiària de la voluntat de contactar amb el Puig Castellar, el veritable objectiu a visualitzar. Aleshores hauríem d'entendre que aquest establiment rural depèn en més o menys grau del Puig Castellar, al qual es troba més pròxim.

Semblantment, cal contemplar la possibilitat que la comunicació visual d'aquest nucli amb el Turó d'en Boscà respongui precisament a un control indirecte per part del poblat de la part de la plana que no visualitza. Aquesta possibilitat és recolzada pel fet que des del Turó d'en Boscà es controla bona part de la plana on està establert Torrent de les Bruixes-Can Calvet Torrent, mentre el Puig Castellar es gira d'esquena a aquests indrets. Així doncs, Torrent de les Bruixes-Can Calvet podria haver estat potenciat des del Turó d'en Boscà com a punt més pròxim d'explotació i control de part de la plana que s'estén als seus peus i podria haver estat sota la seva òrbita d'influència.

Des del **Turó de Montgat** (mapa 9) es domina una franja costanera més estreta que des del Turó d'en Boscà, i sense visibilitat en alguns punts, que s'estén des del Besòs - tot i que no se'n pot veure la desembocadura - fins a Premià de Mar. Aquest control marítim sembla senzillament complementar el que s'exerceix des del Turó d'en Boscà: la visibilitat és notablement més migrada al llar de tota la franja litoral, però en canvi es pot veure un tram costaner a banda i banda del poblat, impossible d'abastar des del Turó d'en Boscà.

Des del Turó de Montgat també es pot veure el vessant oest d'algunes muntanyes costaneres de la serralada litoral, algunes de les quals també es dominen des del Turó d'en Boscà, mentre que d'altres no.

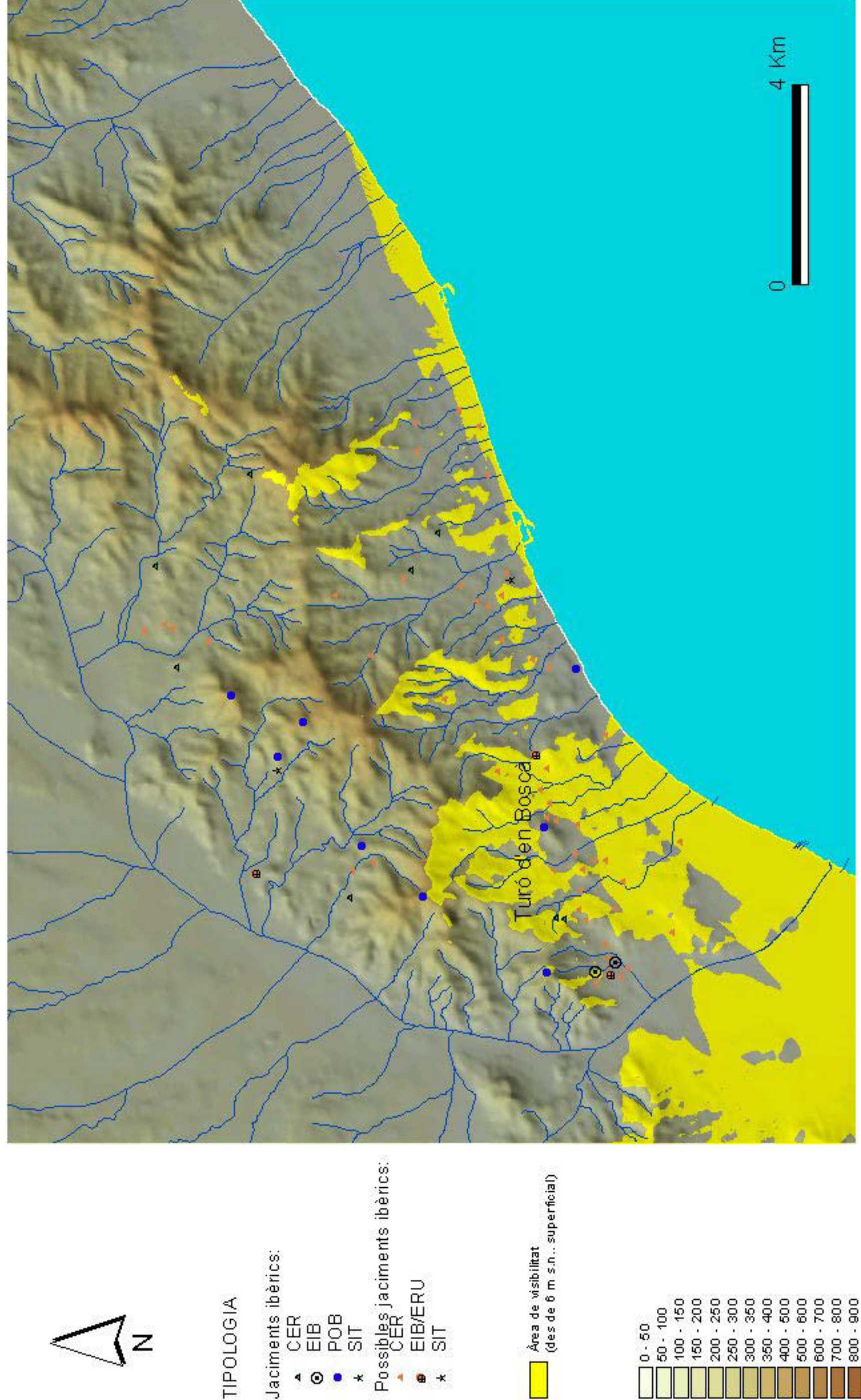
No hi ha cap altre poblat que es visualitzi des del Turó de Montgat, ni tampoc és possible visualitzar-lo des de cap altre poblat del territori de *Baetulo*.

Allò que es pot veure des del turó és el camp de sitges conegut amb el nom d' Entre Can Teixidó i la Serreta, que està dins l'àrea d'explotació del poblat. Per tant, el poblat controlava visualment una zona de magatzem d'excedent agrícola que, atenent la seva situació a tocar de la costa, podria haver estat destinada al comerç.

La incomunicació d'aquest poblat respecte a la resta, la seva situació el fet que controli una zona d'emmagatzematge, fa pensar que podria tractar-se d'un punt sense excessiu valor estratègic per al conjunt del territori, des d'on només s'intentava protegir la pròpia

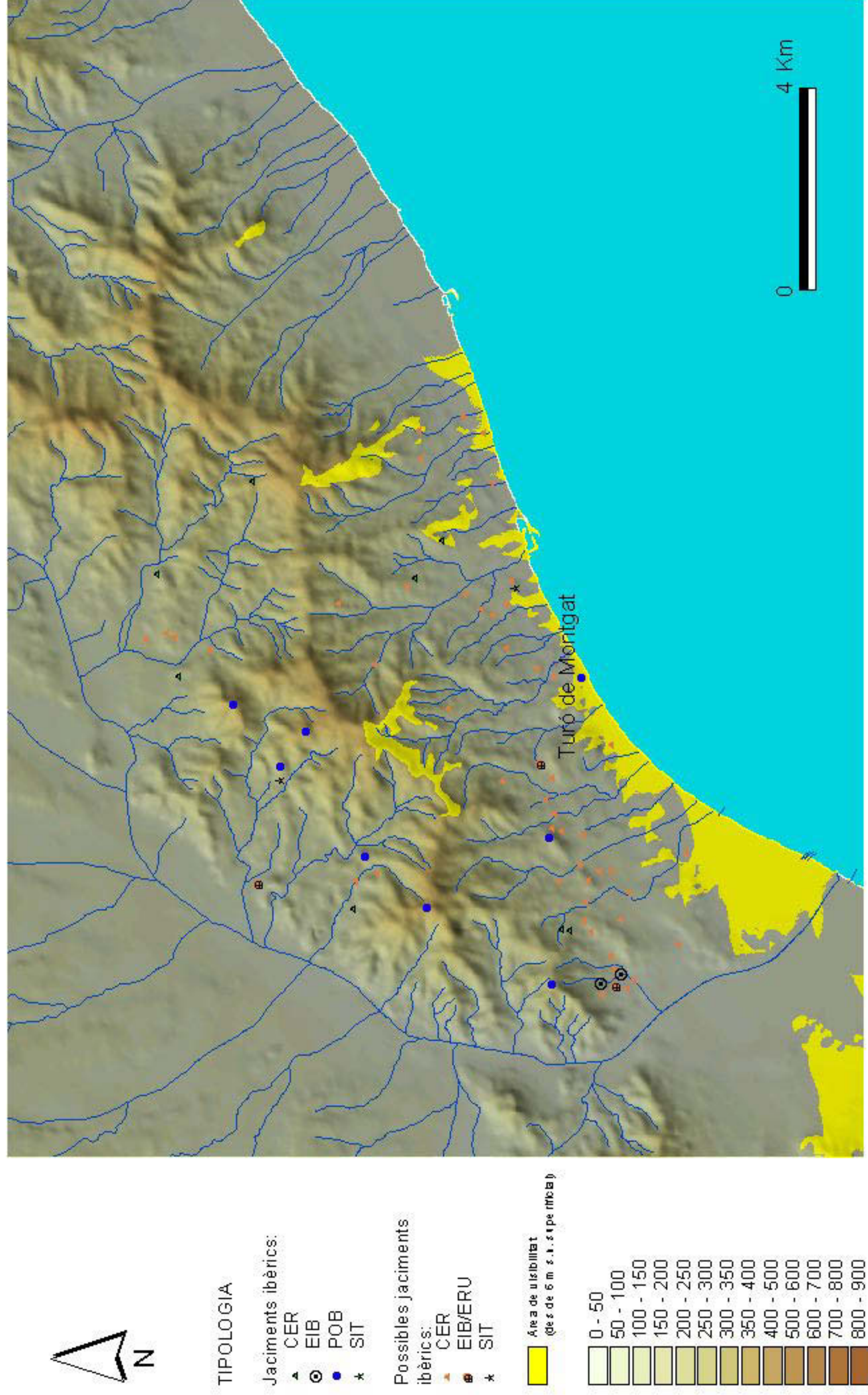
TERRITORI DE BAETULO. JACIMENTS IBÈRICS (s.III aC o anteriors). Visibilitat des del Turó d'en Boscà.

MAPA 8



TERRITORI DE BAETULO. JACIMENTS IBÈRICS (s. III aC o anteriors).
Visibilitat des del poblat del Turó de Montgat.

MAPA 9



àrea, i devia ser concebut com a punt d'arribada i sortida de mercaderies per mar. Tanmateix cal tenir en compte que les anàlisis de visibilitat han estat efectuades a partir de l'actual topografia del relleu, que no es correspon amb l'alçada original d'aquests turó. Com hem esmentat, els seus 70 metres originals, han estat rebaixats fins a 20 metres. Així, doncs, efectuar noves anàlisis simulant l'alçada original, podria fer canviar la descripció i la hipòtesi que acabem d'exposar.

Des de **Puig Castellar** (mapa 10) s'abasta una franja costanera molt semblant a la que es pot veure des del Turó d'en Boscà (des del sud del Besòs fins a Vilassar de Mar, llevat de l'àrea que s'estén a banda i banda del Turó de Montgat), i cap a l'interior s'albiren les valls del Vallès que s'estenen a l'est i al nord-est del Besòs (cap a Santa Perpètua de la Mogoda i Mollet del Vallès), una àrea que també es controla des del poblat de les Maleses i, parcialment, des de diversos poblats de l'interior de la Serralada. D'altra banda, només es poden veure des de Puig Castellar els vessants muntanyencs que hi ha entre el turó on s'ubica i el de les Maleses. Destaca la seva manca absoluta de visibilitat sobre les valls que s'estenen als peus del turó i envers la costa, on s'emplaça Can Calvet-Torrent de Les Bruixes.

El Puig Castellar manté relacions d'intervisibilitat tant amb el Turó d'en Boscà com amb el de Les Maleses, és a dir, permet una completa intercomunicació entre el Turó d'en Boscà i els poblats de les muntanyes interiors (connectats visualment amb les Maleses). Sense el Puig Castellar, aquesta comunicació seria possible de la costa a l'interior, però no a la inversa, ja que des de les Maleses no es pot veure el Turó d'en Boscà. Així doncs, el Turó d'en Boscà pot ser advertit de perills provinents de l'interior bé des del Puig Castellar, bé des de les Maleses, però els poblats de l'interior depenen exclusivament del Puig Castellar per a ser alertats de perills provinents de la costa.

El fet que sigui l'únic poblat que controla directament tant una àmplia franja costanera com una part de les valls interiors i que sigui l'únic que permet informar als poblats de l'interior sobre esdeveniments de la costa (a més de complementar la protecció de l'interior per al Turó d'en Boscà), posa de relleu la seva importància estratègica i palesa la seva funció de nus de comunicacions entre els territoris interiors i costaners.